

a Crinito vulgatæ? Poterant certe quædam igno- A rari sine magno detrimento. Quid *Icones* et *Vitæ Calvinii*, et similium pestium, quas epidemica ipse pestis, *Beza*, inficiendo Christiano orbi, sparsit? Ilunc vero dignum judico, qui, cum profleretur se celebrare *vivos doctrina simul et pietate illustres, quorum præcipue ministerio, vera religio instaurata sit*: de uno tamen horum tam illustrium heroum, justo Dei justis iudicio excæcatus, disertis verbis scripserit. Cum in aula, *pestima pietatis et honestatis ma-*

gistra, vitam fere omnem consumpsisset, mores parum Christianos ne in extrema quidem ætate emendasse. Is fuit clemens Marotus. En, a quo veræ religionis *instauracionem petas!* Petat *Beza*, illi similis. Me quidem certe rivalem non habebit.

Thiofridum nostrum cum ejusmodi *monstris* ne componi quidem fero. Quin et fidenter dico, et *Platarchi Catonibus, et Laertii Biantibus, et Criniti Propertiis, longe præferendum.* Ita sentio: Tu, Lector, voveo ut mecum.

D. THIOFRIDI

ABBATIS ET DOMINI EFTERNACENSIS

VITA.

Ex ejus operibus studiose collecta, a P. Jo. ROBERTI, societ. Jesu presbytero.

Damno ipse meum institutum, erudite Lector, qui B scribere aggrediar Vitam quam proferri cogor me pene totam ignorare. Itaque rectius mutem epigraphen, et rescribam: *VITÆ FRAGMENTA.* Atque hæc ipsa sunt oppido pauca; sed, quod magni facias, ex ipso Thiofrido collecta; qui unus optime novit quid de se scriberet. Si quis aliunde juvare poterit (hactenus frustra opem imploravi) amice fecerit si suggeret; et erit, cum licebit addere. Sed ad tam brevem scriptionem, sat præfatum.

§ I. Nomen.

Non probo, qui nomen ei mutant, et vocant *Theofridum*, cum ipse ubique se scribat *Thiofridum*: aut Latino sine in vernaculum mutante, *Thifrid*, aut *Thiefriid*. Lib. III. Carm. De Vita S. Willibrordi:

Venit in emporium mandrita *Thifrid* memoratum. C Minus etiam capio, aut probo, quod eum quidam, nescio unde, vocabat *Theodefridum*.

An et *Vernatus* dictus censeat quis ex illo ejus versu, quo Vitam S. WILLIBRORDI a se scriptam, ipsi sancto dedicat:

*Thiefriid Vernatus, Wilbrord hoc dedico munus
Pauperis ingenii*

Apage. Legendum sine dubio *Verna tuus*. Sancti WILLIBRORDI se *vernam* vocat, qui etiam se *vernarum Domini* vocat *vernulam*, Vitæ ejusdem sancti cap. 36, quod infra in hac Vita leges.

§ II. Patria.

Nomen mihi videbatur Anglicum quid, aut Frisicum sonare. Sed nomina facile migrant. Neque aliud habeo quod addam, nisi ingenuam meæ ignorantie D confessionem.

§ III. Vitæ decursus

Hic iterum parum mihi liquet. Pauca quæ legi, vel collegi, accipe. Ut de Vita ejus ante ingressum in religionem, et Efternacensem cœtum, sileam, de qua

nihil omnino habeo quod dicam, adolescentem ad modum, ac pene puerum id Vitæ institutum arripuisse, colligo ex ætate, de qua infra, § 9. Post annos religionis professionis, ut minimum 39, abbas factus. Vide ibid. Abbas vixit annos 28. Hoc me docet *Annotatio* religiosi ejuſpſiam Efternacensis, anti-qua manu ad finem libri IV. Florum ascripta, ex qua et alia de Thiofrido discimus itaque eam hic verbotenus repræſento. Est ejusmodi: *Thiofridus abbas hujus monasterii, doctor egregius, dictator hujus libri, anno Incarnationis Domini M. LXXVIII, XIII Kalendar. Septemb. abbatiam Romæ suscepit, eamque per XXVIII annos strenuissime rexit: vir subtilis ingenii, monimenta plurima, in prosis, et metris, et diversis historiarum cantibus, in quibus mirifice claruit, dereliquit.* Hactenus ibi, atque hæc de vitæ decursu generatim. Jam quædam particularia videamus.

§ IV. Res gestæ.

Præter illa quæ proxima *Annotatio* suggerit, ista observavi.

1. Successit Regimberto abbati, cum hic annos 30 præfuisset. Ita ms. Efternacensis, nomine *Liber Aureus*, pag. 115.

2. Hujus Regimberti adhuc viventis fuit *coadjutor*, sive designatus successor. Sed post ejus mortem, cum quidam competitor *Cæsarem* adversus Thiofridum interpellaret, *pontificem* ipse vicissim adiit, qui ea tempestate erat *Gregor. VII*; quo æquissimo iudice jus suum obtinuit, ac sic quod ait *Annotatio*, *abbatiam Romæ suscepit.* Vide Bertelium in *Historia Luxemb. et Catalogum* ms. abbatum Efternac.

3. Jura et libertates Efternacensis monasterii per Cæsarem Henricum quartum confirmari curavit. *Liber aureus* cum Cæsareum diploma posuisset, sic concludit pag. 101 in fine: *Hæc acta sunt anno Dominicæ Incarnationis M. XCIV, Indictione III, anno*

vero domini imp. Augusti Henrici regni XL, imperii A XXI, annitente venerabilis domini abbatis Regimberti successore Thiofrido. Addit: *Testes hujus concessionis, et confirmationis idonei, et nobilissimi sunt isti. Henricus Pulatinus, etc.* Videlicet tanti erat tum Dei ecclesias beneficiis prosequi, ut et Cæsares id unice studerent; et maximi quique principes, vel testium vice adesse, sibi honorificum in primis ducerent. Jam, quomodo in eo genere res habeant, videamus. Sed omittendum non est, ab ipso Thiofrido scripta videri illa verba proxime ex *Aureo libro* descripta. Quis enim alius defunctum quidem *Regimbertum, venerabilem dominum abbatem* diceret; Thiofridum vero, tum ad sacre gubernationis clavum, sedentem, ne uno quidem honoris vocabulo dignaretur?

4. *Gichilingen allodium apud Born, et Alstorff comparavit, eaque fratrum usibus delegavit.* Verba sunt *Catalogi abbatum Eternacensium.*

5. Magnum virum fuisse Thiofridum, et in æstimatione maxima, ex eo apparet quod Bruno Trevirensis archiepiscopus, eum non modo intimum amicum habuerit, sed et *animam illi suam commendavit, ut leges in epistola hujus operis Florum* dedicatoria. Hoc accipio, tanquam ei fuerit *sacris confessionibus, et sacris conscientie consiliis.* Perseveravit hic Brunonis in Thiofridum amor, et affectus ad hujus usque mortem, imo *septicrum.* Docet hoc *Catalogus abbatum: In senecta e bona, inquit, obdormivit in Domino, sepultusque est in conventu, a Brunone Trevirensi archiepiscopo.* Fuit porro hic Bruno ex illustri comitum Bretherniorum, et Lauffensium familia patre Arnaldo, matre Adelheida, ut refert Christophorus Browerus noster in *Annalibus Trevirensibus*, hactenus non editis, ad annum Christi 1102, qui et ibi, et deinceps tum alia memorat de Brunonis virtutibus, atque in primis de insigni ejus munificentia: tum illud de ejus auctoritate, et summa dignitate, vicedominatum pro Henrico Cæsare, rerumque summam obtinuisse, et in maximis reip. motibus, gubernacula scite, sapienterque tractasse. Nec mihi dubium est quin etiam ad hæc, nostri Thiofridi optimis saluberrimisque consiliis uteretur.

6. Inter ista rerum Thiofridi fragmenta, religioni mihi ducam, præternisisse singulare ejus facinus, in quo, si alibi usquam, apparet ejus tum prudentia, tum auctoritas, tum sanctitas. Accedit, quod gemmula quædam est historię, quam non temere alibi reperias, cum sit memoria dignissima. Gratias mihi pro publicatione agent (certe debebunt) tum quivis alii antiquitatis studiosi, tum maxime Belgii ocellus, Antuerpia, et Walichrensis insula, atque in ea *Mittelburgensis urbs.* (Hen! ubi hujus jam, antiqua illa catholica pietas?) Sed multo majores gratias debent admodum reverendo, atque amplissimo viro, D. Petro Richardoto Eternacensi abbati, ac domino, qui ejus narrationis copiam ex divi Clementis Willibrordi bibliotheca, fecerit: longe autem amplissimas ipsi Thiofrido, qui talia et sic patriverit, et sic pie

posteritati, immortalibus scriptis tradiderit. Unde piaculum censeam, vel me verbum in ejus verbis mutare, vel a quoquam illi fidem abrogari. Igitur in Vita Willibrordi, quam triginta sex capitibus distinctam accurate scripsit Thiofridus (habebit hanc Vitam, publico lactenus non visam, notulis aliquot meis illustratam, antiquæ pietatis amans Lector, favente cœlesti Numine) cum capite 55 exposuisset accurate, quemadmodum Walichrenses bello graviter vexati a Ruperto juniore, Balduini filio, Flandriæ comite ope divi Willibrordi, nobilem, atque adeo miraculosam victoriam obtinissent: de bello deinceps intestino, inter ipsos exorto, caput 56 textit: quod ecce habes cum sua epigraphe.

CAPUT XXXVI. — *De adventu Ygumeni Thiofridi in Walichrensem insulam et pace ibi reformata et confirmata per jucunda miracula.*

« Post, ubi pericula virtute et Domini gratia propulit, (*nempe insula Walichrensis*) ab externis bellis, velut in viscera sua, arma convertit, et exemplo furentium, manus ac membra sua, ipsa cæsura, ab hostili, in civilem sanguinem ferrum exacuit. In perniciem exarsit mutuam, et cæsis nobilioribus insulæ primatibus, in tantam prorupit discordiam, ut neque libere ingredi, neque egredi ulli esset copia. De uno populo duo compugnantia effecta sunt corpora, et eorundem castrorum homines in duas hostiles divisi sunt acies. In partibus exitialis odii adeo conflagravit incendium, ut absque apparatu armorum, et cœtu contribulium, et satellitum, ne ipsa quidem Paraseve, qua summus veri tabernaculi pontifex ac pastor essentialiter bonus pro ovibus suis animam suam ponens, domino Patri obtulit sacrificium, sanguinem suum, inestimabile mundi pretium; auderent accedere ad deosculandum lignum dominicum. Fessis demum, et fractis, post multa suorum funera, variosque labores, in tanto æstu periculorum, tutissimus portus consiliorum visus est, communi Legatione Eternacensem ygumenum Thiofridum philochristum ad se accersere, ut ex auctoritate præcluis patroni Willibrordi, cujus vice fungebatur, mersis rebus suis consulere: et disturbatæ pacis fœdera operam daret, reconciliationis gratia, reformare et componere. In portu Antwerpensi eum adventantem biduo exspectaverunt cum sedecim longis navibus; sed eo necessitate itineris, moras innectente, generalis placiti sui, quod tertio imminerebat die redire coacti exactionibus, ejus adventus et susceptionis honorem necessariis suis, et dilectoribus commendaverunt, ipsius emporij magistratibus. Aruerant autem omnia sata eorum, aeris intemperie, nec irrigabantur ullo humore roris et plurię, sed munitabantur sterilem annum messibus ingruere. Cumque classem velis cedentibus ventus incumbens propelleret, mediumque rates profundum tenuissent, mente licet lugubri, ingenti tamen accensi ardore fidei, exclamaverunt devotione hilarit: o Domine, o sancte Willibrorde, si venturus es ad nos, tuum peculiarem populum, apostolatulus tui in

domino signaculum, evidens da indicium, et antequam portu condamur alto, fac descendere ac influere imbrem frugiferum. Nec mora subito intonuit lævum, et turbida testantur conceptum æquora ventum. Jamque polo pressæ nubes densantur in imbres, spissatæque fluunt, et caumatis ac siccitatis dispendia excludunt. Pluviam voluntariam Dominus hæreditati suæ segregavit, quo evidentissimo clementiæ suæ signo dilecti sui in spiritu adventum declaravit. Nauticus illico clamor ferit æthera, et adductis lacertis spumant, ac dehiscunt, convulsa remis, rostrisque stridentibus æquora, et omnes ecclesiasticum, non nauticum, concinentes celeuma, in sua hilares prosiliunt littora. Vix verò illis propria subeuntibus mœnia, vicarius egregii antistitis Willibrordi, ab universis Antwerpensibus, longe a civitate, cum sanctorum suorum pixidibus, auri et argenti operoso artificio încusis, procedentibus obviam, sicut angelus Domini, sicut Christus Jesus, cum ingenti susceptus est gloria; ibique dissidentibus reductis in gratiam, et confœderatis pace firmissima, eorum honorabili evocatione transvectas est in Mitthilburgensis portus navalia. In erepesculo diei, ejus comperto adventu, omnes utriusque sexus et diversæ ætatis insularum læto complebant littora cœtu, et eum, ac si ipse communis eorum patronus, et Dominus in carne venisset, intimæ devotionis affectu ac honoris magnificentia exceperunt, et hymnologica vociferatione in orationis proseucham deduxerunt. Postera cum primo stellis oriente fugaret clara dies, per læta frequentes comenere limina, et coram legato Domini, ad firmandum rerum præsentium statum, contra morem barbaricum, summa astitere disciplina, ac reverentia. Sed ille regens dictis animos et pectora mulcens primum aggredi, ac tractare mediocria, in crastinum decrevit differre majora et magis aspera. Cumque his intentus, eorum, et aliorum quos idoneos ducebat, haberet consilium, vidit cominus quemdam de grege inopum, prosterni, et amplecti pedes cujusdam ex prosapia, et ordine divitum, cui aliquando inconsiderata insolentia infixit vulnus pene inremediabile, et lætiferum. Exsurgit, accurrit, cum prostrato prostratus genua ejus exosculatur, et deposito in terram ante abnuentem et obstinatius renitentem egregii antistitis baculo, gratiam delicti pœnitenti facere deprecatur, monet, ac obtestatur. Adamantium vero illius cor et contemptor animus, nullis sanæ doctrinæ fomentis emollescit, ac conclamantibus, et tantam duritiam detestantibus, universis circumstantibus, non erubescit, non acquiescit. Impos animi discessit, erupit, domum rediit, et ibi e vestigio contemptus, et inobedienciæ suæ pœnas luit; energumenus enim factus omnes astantes percussiois suæ spectaculo perterruit, et omni viciniæ, et familiæ suæ summum mœrorem et luctum intulit. Anhelum ejus pectus, et protensus aqualiculus crebris et gravissimis exagitari pulsibus, et sonus audiri, quasi costarum cratem, et stomachum interius aliqua vis duris propulsaret vectibus. Et quid tanto

A cruciatus crudelius, quid amarius? Tanta divinæ ultionis animadversione clientes illius, et contribules exterriti, multa supplicatione defatigatum compulerunt illo ire veredarium Domini, ut captivum de lænti eriperent amaritudine supplicii. Venit, scrinio suum, in quo portiuuncula eostæ elementissimi Patris Willibrordi recondita est, ventri arrepticii superposuit, et e vestigio Zabulus, quia tantæ sanctitatis pondus ferre non potuit, vas quod ob vindicandam inobedienciam arripuit ad glorificandam summopificis potentiam deseruit. Tripudium ingens exortum est, quia *salus domui illi facta est*, quia filius Abrahæ a filio æternæ mortis liberatus, et absolutus est. Interea in concione astantis et expectantis populi, nobilitatum est aliud signum, de causa quidem simili, sed pœna dissimili. Procidit quidam in faciem ante vulneratum jam pridem a se divitem, ac summis precibus laboravit eum sibi efficere propitium et placabilem. Accessit una ad negitantem et reluctantem interpres domini ygumeni Ekehardus cœnobita egregius, ante conversionem inter principes ejusdem insulæ nominatissimus, accessit inquam et pluribus ac humillimis supplicavit supplicationibus, et genuum inflexionibus, ut veniam petenti, ejus jure gentium aversus, pie propter dominum, et Clementem Willibrordum reconciliaretur animus. Sed ille improbus juvenili fastu exaudire contempsit, exillivit, discessit, et paululum secessit, cum ecce ultio in eum divina incessit. Nam sicut interiores interiori, sic exteriores oculi ejus exteriori privati lumine subita obtenebrati sunt cæcitatibus caligine; et cujus iniquitas prodiit quasi ex adipi, et qui non flagellatus intumuit flatu superbix, et non timuit *os suum in cælum ponere*, quid esset sentire coactus est sub verberibus. Impingebat et impingebatur huc et illuc palpans, vacillans vertebatur, et *confusione sua sicut diploide indutus occursum et conspectum hominum verebatur*. Occurrit tandem illi offensis nutanti pedibus genitor ejus totus imbre lacrymarum perfusus, et increpans duritiem cordis ejus, porrecta manu reduxit eum in locum unde bile commotus temerario ausu est egressus. Veniam ibi supplicii suo dedit, visus claritatem recepit, illuminatori omnium quantascunque potuit grates rependit. Pulchrum spectaculum illo die divina pietas piis mentibus exhibuit, et elatis fornidinem, et maximum incutiendo terrorem, futuræ pacis, et reconciliationis fundamentum posuit. In angusti temporis articulo, in duobus viris quatuor celebrata sunt miracula, alter quippe pro contemptu sui reatu, desipuit amentia, et pro multorum profectu resipuit, ac saniori convaluit intelligentia: alter in oculo fratris festucam videns, in suo trabem non videns, cæcitatibus incurrit offendicula: sed ductus pœnitentiæ, clariori lumine illustratus est in corpore ac anime. Proxima vero cum prima lustraret lampade terras orta dies, uno animo, eademque sententia totius insulæ, quasi apum examina, convenerunt agmina, ut coram vicario pontificis egregii, et ejus reliquiis, examinarentur, et terminarentur omnium causæ ac

jurgia, et sopirentur simultatum veteres offensæ et A
 exitialia odia. *Steterunt ut stellæ in statione sua et
 ordine, et subtilissima indagine investigaverunt lucem,
 et consilia prudentiæ, quia omnes viæ ejus pulchræ,
 et omnes ejus semitæ pacificæ. Nec mora, æterna
 sapientia quæ se cecinit per os Salomonis Ildiæ,
 Eruditus, inquit, intersum cogitationibus, meum
 est consilium, et æquitas, mea est prudentia et forti-
 tudo; per me legum conditores justa decernunt: oc-
 cultæ inspirationis suæ gratia, in unius ejusdemque
 consilii summam, omnium illexit pectora, ut de sin-
 gulis in utraque parte peremptorum familis, septena
 sanguine proxima eligerentur capita; et eorum ac
 præsentis Domini archimandritæ, et comitum
 ejus, decreto, ac investigatione diligentissima, com-
 ponerentur irmissimæ pacis fœdera. Igitur juxta
 commune illorum consilium, ac decretum, rei sangui-
 nis depositis prius, more gentis, trigenis, tripla
 compositione libris, vellent, nollent, ne qua dissensio
 nasceretur ex antea actis, in æternam discordiarum
 oblivionem, effecti sunt milites ulorum sanguinis.
 Nullo humano sed divino terrore, viri ea formæ
 pulchritudine, et corporum proceritate, et virium ac
 sapientiæ magnitudine præditi, ut qui eos ignoraret,
 non ex una gente, sed ex toto terrarum orbe, electos
 judicaret; viri inquam, genere, fama, et opibus
 excellentissimi coacti sunt, longe se inferioribus
 pupillis submitti, et obsequi: quod quasi dedecus
 improprii, nisi cœlesti virtute essent coerciti, mal-
 lent morte lucrari quam perpeti. Notandum pro-
 fecto, et pro summa admiratione in posterum est
 transmittendum, quod gens tam aspera, audax, bel-
 licosa, quæ nunquam ferro edomari potuit, simplici-
 um verborum loris se ligari, et constringi pertulit;
 et ut de ipsius veredarii domini edictis taceamus
 quidquid præfatus interpretis ejus, ex auctoritate
 ejus, et sancti Patris Willibrordi jussit, ac si ex ip-
 sius ore juberetur, nemo omnium temerare, ac trans-
 gredi præsumpsit, nemo parere distulit; tantus in
 omnes domini terror irruit. Pax exinde bonæ volun-
 tatis tam privata quam per mirifica antistitis egre-
 gii Clementis Willibrordi merita, tanquam ipso cor-
 porali assidente consensu, ac ordinata, reparata, et
 jurisjurandi sacramento confirmata est, non modo
 in Walichrensi, sed in omni adjacente insula, et
 aurea fruges pleno cornu defudit copia; et per duo-
 rum mensium curricula, quibus ibi moras pro com-
 muni utilitate innoxuit ygumenus vernarum domini
 vernula; nulla ibi opera, nulla exercebantur studia,
 nisi gaudium, honor, et tripudia, mira exsultatio,
 festi dies, epulæ, et convivia. In summi tum demum
 honoris magnificentia rediit patriam, et cum ingenti
 totius civitatis suæ in occursum ejus effusæ
 susceptus lætitia, sempiternæ Trinitati laudis debitæ
 immolavit hostiam. Ac nos quia immensum spatium
 confecimus æquor, et jam tempus est equum spu-
 mania solvere colla, præterito quodam inusitato mi-
 raculo, videlicet quod in basilica sanguine tanti Pa-
 tris dotata, furto ablatum de cruce argentum, admo-*

to igni, per triduum non potuit conflare; et secutum
 in æquas partes in seminarium dissidit trium nomi-
 num, viris nullomodo visum est exæquari; pallium
 vero altaris non forfice, non cultello, postremo non
 gladio acutissimo valuit scindi: præterito, inquam,
 signo tam mirabili, finem longo operi imponamus,
 ut in fine, qui est sine fine, permaneamus; in Chri-
 sto Jesu, unico Domino nostro; multimodas pro
 modulo nostro, grates ei solventes, super omnibus
 quæ reddidit nobis, et super multitudinem bono-
 rum, quæ per inclita dilectissimi sui Clementis Wil-
 librordi, patrocinia, largitus est nobis secundum
 indulgentiam suam, et secundum multitudinem mi-
 sericordiarum suarum, cui laus, honor inexcogita-
 bilis, ac ineffabilis gloria, et imperium per infinita
 sæcula. Amen.

B Claudit Vitam S. Clementis Willibrordi Thiofri-
 dus noster hoc nobili capite, in quo, si quid esse
 videbitur aliquanto obscurius, ejus explicationem
 candidus Lector reperiet loco proprio, id est in ipsa
 S. Willibrordi Vita, quam, Deo et sancto ejus bene
 juvantibus, non ita multo post emittemus.

Cæterum (quod rectius forte ante hoc caput po-
 suissem) tacere plane non debeo, quod Thiofridus
 meus non tacuit extremo capite 35. Post illam, quam
 dixi de Ruperto comite relatam miraculosam victo-
 riam, *Victrix phalanx*, inquit Thiofridus, *post tanti
 triumphus gloriam, debitæ laudis Triumphatori omnium
 solvit victimam: et votum suum, quo se ante obliga-
 verat, renovans, et confirmans, duo devicti principis
 vexilla ad Eternacensem transmisit Ecclesiam, ibi
 conservanda in æternam collatæ sibi per magnifici
 pontificis Clementis Willibrordi merita gloriosæ victo-
 riæ memoriam. Hæc videte, et majores vestros cogi-
 tate Walichrenses Zelandi, et vicini Hollandi.*

§ V. Virtutes et sanctitas.

Non is fuit Thiofridus, qui virtutes suas ebuccina-
 ret, sanctitatem ostentaret. Sed tamen, ut aro-
 matum, quantumvis occulte gestes, studiose celes,
 odor erumpit tamen; sic virtus emicat, etsi premas.
 Evenit hoc auctori nostro, cujus, ut alias virtutes
 taceam, humilitas passim splendet,

. . . velut inter ignes

Luna minores.

D Hæc talem tantumque virum facit oleastrum aridum,
 et nullius momenti Eternacensis cœnobii ygume-
 num (*Præm. Florum*, initio). Hæc eundem facit
 terram, et indignum scabello pedum Domini (*ibid*).
 Hæc multis, maximisque a Deo, cœlo terraque pro-
 bantibus, et plaudentibus, gloriosum miraculis, et
 in eorum, ut sic dicam, medio natantem; efficit ta-
 men « vernarum Domini vernulam » (*Vita S. Wil-
 librordi cap. 36.*) Eadem denique, « cujus in quam-
 vis procelloso mari, regendæ navi aptum gubernato-
 rem, negat tamen vel scapham in lacu regere posse. »
 (*Prolog. in Vitam S. Liutwini.*) Jam Religio, et Dei,
 sanctorum, sacrarum reliquiarum cultus, ex totis
 his, aliisque ejus libris, notior est, quam ut ullis
 meis verbis explicari debeat.

Charitatem, et publici boni studium in eodem le-
ges, cum hæc ejus verba leges : « Nimia charitas,
quæ omnia potest, omnia sperat, omnia sustinet,
nos impellit, tumida malo vela suspendere, ruden-
tes explicare, clavum regere, et S. Spiritu cursum
prosequente, considerare. » (*Prolog. in Vitam S. Liut-
wini.*)

Reliquas hujus S. viri virtutes, tute ipse in scri-
ptis ejus deprehendes, miraberis, et, quod voveo,
imitaberis.

Huic paragrapho præscripsi etiam sanctitatem,
quam scio equidem in Dei gratia, virtutibusque
consistere. Itaque dum de virtutibus dixi, satis de
sanctitate dixisse videri possum. Sed ego illustra
quædam sanctitatis signa præterea addere velim,
quæ qui videat, statim sanctitatis opinionem concipiat.
Ejusmodi sunt, quæ paulo ante ex ipso Thio-
frido posuimus, in Walichrensi insula patrata.
Ejusmodi quod idem, divinum quemdam odorem
percipit e sanctorum reliquiis, ut discas ex lib. 1
Flor. cap. 6. Ejusmodi alia, quæ ipse notabis.

§ VI. Familiars et contemporanei.

Pertinet ad illustrandam Thiofridi Vitam, scire
cum quibus familiariter versatus sit. De Brunoue
archiepiscopo, ante audisti, suam Thiofrido *commen-
dasse animam*. Regimbertus, abbas, vir sanctus de
Thiofridi tum sanctitate, tum eruditione et stylo,
eam opinionem habuit, ut dignum censuerit, cui
scribenda committeret, quæ a Spiritu S. ipse acce-
perat (lib. iv Flor. c. 7).

Vixit cum abbate Humberto, homine *summæ re-
ligionis*, ut ait ipse Thiofridus, et sanctitatis ut nar-
ratio indicat lib. 1 Flor. c. 6.

Addamus, hoc ipso tempore vixisse in orbe Chri-
stiano viros multos, sanctitatis et eruditionis laude
clarissimos, cum quibus (*certe aliquibus*) fas est
credere, nostrum Thiofridum, vel colloquii, vel lit-
terarum, habuisse commercium. Tales *Gregorius VII,
pont. max. Lanfrancus Cantuar. archiep. Hugo archiep.
Gratianopol. S. Bruno Carthusiensis instituti
auctor, Ivo episc. Carnotensis, S. Anselmus Cantuar.
archiepisc. Robertus Ci. tertiensium fundator*; et alii
plures.

Sed sine conjectura, et controversia, constat, fa-
miliarem fuisse, maximis illis Mediolacensis cœnobii
viris, de quibus ita refert in Vita S. Liutwini, cap. 5 :
*Nostra quoque memoria, tam clara mundi luminaria,
tam magna ibi (Mediolaci) virorum claruerunt no-
mina, ut qui minimus inter eos censeretur ordine,
dignissimus haberetur summi honoris culmine : et
quæcunque Ecclesia ex eis nacta esset rectorem ; et
mundus solis jubare, sic ejus doctrinæ, ac virtutum,
illustraretur lumine.*

Cæterum tot aliorum præclarorum virorum con-
ditione, et fortuna usus Thiofridus, *adversarios*
etiam, *Momosque* habuit. Lege Prolog. Flor. et Vitæ
S. Liutwini.

§ VII. Eruditio, stylus.

Eruditione fuit Thiofridus, ut illis temporibus
maxima, et quod magis mireris in cœnobita, maxime
varia. Scripturam fere perpetuam loquitur, ut post
illum S. Bernardus. Sensus mysticos a S. Gregorio
Magno potissimum mutuatur, etsi sæpe adhibet suæ
inventionis, eosque acutissimos. Patres reliquos,
Augustinum maxime, sæpe allegat. Historias sacras,
profanasque diligenter legerat; et illas sæpe ac pe-
ritie admodum adhibet. Oratoriam, et Poeticam, et
utriusque vim, mirari licet in eo, qui nullo magistro,
(ut bonis argumentis conjicio) nulla disciplina, suo
studio omnia assecutus erat. Notabis etiam philoso-
phiam mathematicasque disciplinas suis locis, do-
cte, graviterque, in medium adductas. Quid quod
theologiam scholasticam, ut alibi noto, usurpavit,
antequam vel ejus magistri, vel nomen, inter eru-
ditos, audiretur? Linguas, Græcam, et Hebræam non
ignoravit, etsi, quod usus decset, non videtur eas
perfecte assecutus. Jam

Stylus qui sit, vides. Copia in eo verborum, ac
sententiarum, ingens, periodi rotundæ, et velut cir-
cino in orbem actæ : sed eadem ut plurimum nimis
longæ, ac sic, impeditæ, et dormitantem lectorem
fallentes. Remedio erunt, ni fallor, notulæ nostræ,
quibus totam ejus sententiam breviter, ac dilucide
comprehendimus. Frequens est in allegoriis, anti-
thesibus, allusionibus ad Scripturas, historias, poetas.
Affectatio Græcarum vocum deliciores aures
offendit. Vides me non agere Thiofridi encomiasten,
qui vitia quoque ejus aperiam : etsi ea lubens tribuo
sæculo, et magistri inopiæ.

§ VIII. Scripta.

Quæ hactenus videre potui, sunt : Vita S. Liut-
wini, Flores Epitaph. Sanct. Vita S. Willibrordi
prosa, atque eadem carmine heroico. Item Sermo
in ejusdem sancti natalem, et alter Sermo in nata-
lem S. W. Igisli, qui pater fuit S. Willibrordi. Plura
fuisse testatur Annotatio supra a me laudata, § 4,
et aliquot Fragmenta apud Jodocum Coccium in
Thesaurò Catholico

§ IX. Ætas.

Centenarium obiisse puto, aut centenario proxi-
mum. Hoc ut ostendam, attende.

Abbas factus anno 1078, duravit annos 28, desiit
ergo 1106.

Atqui vivebat anno 1031 ut constat ex lib. 1,
Florum cap. 6, litter. O

Habes annos 75.

Jam, fuisse tum non multo minorem 25 annis,
res illo capite narrata, satis indicat.

Adde, quod scribunt Bertellius, et Miræus, obiisse
Thiofridum anno Domini 1110.

Quod si est, abbatiam quadriennio ante mortem,
tradidit successori Gerardo.

Ac sic, etsi 21 annorum tantum fuit in illo cap. 6,
obiit tamen CENTENARIUS.